№ 215 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

1915
ՔԱՌԱՍՈՒՆԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 215

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ-ԽՄԲԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ՍՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

„ՄՇԱԿ" և „ՀՈՐԻԶՈՆ" թերթերի խմբագրութիւններն սրանով յայտարարում են ի գիտութիւն բոլորի, որ ներկայ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ից ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐԱՊԷՍ երկու թերթերի հատավաճառը 5 կոպէկի փոխարէն կը լինի 6 ԿՈՊԷԿ:

Շուշանիկ Սարգսեան Մարխանեանը իր զաւակներով՝ Սարգիս, Իսկուհի, Հեղինէ, Եղիսաբէթ և Մարիամ, հարս Էլէօնարայի և փեսաներ՝ Զաքարէի, Դաւթի և Լազարի հետ միասին անհուն վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինն իր անմոռանալի ամուսնի, երկրորդները սիրելի հօր, երրորդը յարգելի սկեսայրի, իսկ վերջինները թանգագին աներոջ՝

Առաքել Սարգսեան ՄԱՐԽԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Կոկանդ քաղաքում սեպտեմբերի 28-ին:
694. 1—1

Տիկին Եղսաբէթ Յովհաննիսեան Աղամիրզեանը, Աստղիկ, Սարգիս Աւետիսեանները և Մկրտիչ Աղամիրզեանը խորին վշտով յայտնում են—առաջինը իր թանգագին ամուսնու, երկրորդը և չորրորդը սիրելի հօր, իսկ երրորդը անմոռաց աներոջ՝ Վերին-Ագուլիսի բնակիչ

Պօղոս Յովհաննիսեան ԱՂԱՄԻՐԶԵԱՆԻ

մահը: Թաղումը այսօր, հինգշաբթի, հոկտեմբերի 1-ին, Մուղնու ս. Գէորգ եկեղեցում պատարագի արարողութիւնը կատարվելուց յետոյ, Խոջիվանքի գերեզմանատանը: Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան ժամը $10^1/_2$-ին:
687. 2—2

Ամսիս 28-ին կարճատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց վերին-ագուլեցի

Պօղոս Յովհաննիսեան ԱՂԱՄԻՐԶԵԱՆՑԸ,

որի մասին անհուն վշտով յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին Եղիսաբէթ եւ Համազասպ Սաֆրազեաններն իրանց որդկերանցով՝ առաջինը իր սիրելի եղբօր, երկրորդն իր անմոռանալի աներձագի և վերջիններն իրանց թանգագին քեռու:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, հոկտեմբերի 1-ին, պատարագից յետոյ, Մուղնու եկեղեցուց դէպի Խոջիվանքի գերեզմանատուն:
689. 2—2

ՏԱՃԿԱՀԱՅԵՐԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտնում է հայ հասարակութեան, որ Կրծանիսում, Միրանաւր վանքի գաւթում ապաստանած 150—170 որբերի խնամակալութիւնը սեպտ. 15-ից վերցրել է իր վրա՝ հոգալով նոցա առօրեայ ծախքերն և մտածում է նրանց դաստիարակութեան մասին:

Միութիւնը յայտնելով այս մասին, կոչ է անում բոլոր նրանց, որոնց սրտին մօտ է աւերեալ հայրենիքից փախած դժբաղդ որբերի կեանքի գոյութեան ապահովութիւնը, թող բարեհաճեն իրանց լուման, ինչ չափով էլ լինի նա, նուիրաբերել այդ տարաբաղդ որբերին սնուցանելու և ազգային ոգով դաստիարակելու համար:

Նուիրատւութիւններ թէ դրամով և թէ զանազան իրերով՝ խնդրվում է ուղղել հետեւեալ հասցէներին.

1) Միութեան նախագահ Արշակ Սաֆարեանին, Купеческій банкъ.
2) Միութեան անդամ-գանձապահ Յակոբ Տէր-Յարութիւնեանին, Кафе «Центральное» (Эрив. площадь).
3) Միրանաւրի գաւթում կառավարչին:

(օ. մ.) առ. 658. 10—6 Հայրենակցական Միութիւն

ՂԱԶԱԽԻ ԵՒ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ շրջանների համար հարկաւոր են ֆելդշերներ եւ ֆելդշերուհիներ

Ամսական 75 ր. ռոճիկ, սնունդ և բնակարան: Դիմել՝ Կ. Հ. Բար. Ընկ. գրասենեակ (Абасъ-Абадская пл. № 7.)
առ. 691. 2—2

Ուրիշեի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՆԵՒՄՈՏՈՐԱԿՍՈՎ: Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օր՝ գաններիի քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՊՐՆՑԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ: Ամեն օր. 9—1 ժամ. ցեր. և 5—7 ժամ. երեկոյեան: ԶՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ առ ժ. 9—10 ՁՐԻ: Бебутовская, 23. тел. 7—29.
առ. (ա. օ.) 504. 100—50

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նաքարեան
(Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան)
Վերադառնալով հանքային ջրերից՝ վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը:
Ընդունում է ամէն օր՝ (առ. ժ. 1—2. (եր. ժ. 4—6.
Հասցէն՝ Սոլոլակ, Բոռիշչեվսկայա փ. № 1. Հեռախօս 10—58.
(ե.հ.կ.) առ. 634. 100—9

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻԱ
ԿԷՕՆՃԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ
Պլոմբ—ոսկուց, արծաթից, ֆարֆորից և այլն: Ատամի հեռացումը առանց ցաւի: Արհեստական ատամներ ոսկուց (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործված մեթոդով:
Ընդուն. 10—2 առաւ. 4—7 երեկ. Լերմոնտովսկայա փողոց № 1. Մուտքը պէրէուլկից:
(ա. օ.) առ. 515. 100—39

ՈՐԸ ՊԷՏՔ Է ԼԻՆԻ ՆՈՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

I

Հայութեան գլխին պայթած սոսկալի և ահռելի աղէտի հանդէպ, ինչպէս շեշտեցինք մեր նախորդ յօդուածների մէջ, պէտք է ընտրել նոր ուղեգիծ, որպէսզի կարողանանք ազատել Թիւրքիայի հայութեան մնացորդ բեկորները բնաջնջումից, հիմնելու համար նրանց վրա ապագայ՝ վերածնելի Հայաստանը:

Պէտք է յուսալ և հաւատալ, որ ամէն բան դեռ կորած չէ, թէև դրութիւնը այժմ, երբ Բուլգարիան ևս անցել է Թիւրքիայի կողմը, աւելի յուսահատական է դարձել: Որովհետև կենդանի պէտք է մնայ մեր հաւատը, թէ Ռուսաստանը տանելու է վերջնական յաղթանակը, և, հետևաբար, այդ յաղթանակը հնարաւորութիւն կը տայ ցիրուցան եղած, տարագիր, փախստական հայերին վերադառնալ, իրանց օջախները շէնցնել, ուստի այժմեանից իսկ մենք պէտք է որոշենք մի նոր ուղեգիծ, գործելակերպ՝ առաջ տանելու համար հայրենիքի և ազգի վերածնութեան ու վերաշինութեան գործը:

Նրանք, որոնք պատճառ դարձան գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար սոսկալի աղէտի պայթման, պէտք է զգան իրանց վրա ծանրացած ահագին պատասխանատւութիւնը և հեռանան ասպարէզից: Առաջ պէտք է գան նոր թարմ ուժեր և խմբակցութիւններ, նոր հոսանք, նոր ուղղութիւն: Ամբողջ հայ ժողովուրդը թէ Ռուսաստան, թէ Ամերիկա, թէ Եգիպտոս, թէ Թիւրքիա և թէ Պարսկաստան պէտք է համախմբվի մի սկզբունքի շուրջը, հետամուտ լինի մի նպատակի—վերաշինել քանդված օջախը, երկիրը հեռացնել: Այդ վերաշինութիւնը կարելի է սկսել Վասպուրականի շրջանից, որի խաղաղացման և վերաշինութեան գործը բարձր կառավարութիւնը յանձնել է գնդապետ Տերմէնին, որը կամենում է կռթնել տեղական ուժերի վրա: Այնուհետև կարելի է լայնացնել շրջանը, տարածելով վերաշինութիւնը Բիթլիսի, Մուշի և այլ տեղերի վրա, ըստ չափու աջողութեան ռուսական զէնքի:

Սակայն վերաշինութեան, վերածնման մեծ և վիթխարի գործը առաջ տանելու համար անհրաժեշտ է կազմակերպութիւն, ազգային մի ընդհանուր կազմակերպութիւն, որի շուրջը համախմբվէին հայութեան բոլոր առողջամիտ, լուսաւոր, աշխատող, եռանդուն և գործունեայ տարրերը, բոլոր իսկական հայրենասէրները, մարդիկ, որոնք ամեն տեսակ շահերից գերիվեր են դասում ազգային շահերը, հայ ժողովրդի շահերը:

Թէ ինչ տեսակ պէտք է լինի այդ կազմակերպութիւնը, այդ մասին կը խօսենք յաջորդ անգամ:

Հ. Առաքելեան

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.— Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԶՕՐԱՃԱԿԱՏ.— Ծովամերձ շրջանում Թիւրքերը փորձեցին, օգտվելով մառախուղից, անցնել մի քանի տեղում Արխավէ գետը: Իր ժամանակին նկատվելով, Թիւրքերը վանվեցին մեր կրակից:

Իշխանից դէպի հիւսիս, Բարակէտ լերան շրջանում տեղի ունեցան մի քանի ընդհարումներ սկզբում վանված Թիւրքերի զօրախմբերի հետ:

Թօրթում գիւղից դէպի հարաւ-արևելք՝ Կեղիկ գիւղի շրջանում հրացանաձգութիւնը ստացաւ մի փոքր աւելի աշխոյժ բնոյթ:

Թիւրքերը փորձեցին առաջանալ Գօպալօյի կողմից՝ Մանազկերտից դէպի հիւսիս-արևմուտք, բայց մենք կանգնեցրինք նրանց Էկրէշ գիւղի մօտ: Հակառակորդը ետ շպրտվեց:

Վանի լճի հարաւային ափի շրջանում, Ոստան գիւղից դէպի արևելք, տեղի ունեցան մի քանի ռազմական ընդհարումներ:

Մնացած ռազմաճակատի վրա փոփոխութիւն չը կայ:

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ.—Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ քաղաքի ազգաբնակութիւնը կենսական մթերքների պակասութեան պատճառով գտնվում է ծայրայեղ չքաւոր դրութեան մէջ:

(Լրագիրներից)

Թիւրքաց պարլամենտում զօվաբանական ճառ արտասանեց Էնվէր-փաշան Դարդանէլի պաշտպանութեան մասին: Տրիբունից փաշան ասաց, որ դաշնակիցները կէս միլիօն զինուորից կէսը սրի է քաշել, կէսը վիրաւոր է: Թիւրքիան զէնքը ձեռին մօտ 2 միլիօն զինուոր ունի:

ՀԱՅ ԵՒ ԱՍՈՐԻ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱԼՄԱՍՏՈՒՄ

Սալմաստի Հաֆթվան, Սաւրա, Խոսրովա և Բեօհնա-Շահար գիւղերում ապաստանած հայ փախստականների դրութիւնը սոսկալի է, ինչպէս գրում են մեզ: Չը կայ բժշկական օգնութիւն, չը կայ տաք հագուստ:

Այս վերջերս եկել են Ջուլամերիկից 20,000 ասորի փախստականներ, որոնց դրութիւնը նոյնպէս սոսկալի է: Սրանք մարշիմոնին պատկանող լեռնական ասորիներն են: Երկար ժամանակ նրանք զինված դիմադրել են թիւրքական զօրքին, բայց մեծ մասը կոտորվել է և միայն 20,000 հոգի կարողացել է փախչել Սալմաստ:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

28 սեպտեմբերի

ԳՈՐԾՈՂ ԲԱՆԱԿ.—Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Երեկոյեան ժամը 11 ու 49 րոպէին: (Շտապ). Հէնց այս րոպէիս ստացվեցին տեղեկութիւններ, որ մեր զօրքերին աջողվել է ճեղքել թշնամու զօրաճակատը Ստրիպի մօտ: Մինչև այժմ գերել ենք աւելի քան 2000 զինուոր, 60 օֆիցէր, ձեռք ենք ձգել 4 թնդանօթ ու 10 գնդակացիր: Մեր աջողութիւնը զարգանում է:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Րիգայի ծոցում թաչող գերման հիդրօպլանները քշվեցին մեր ականանաւերի կրակից: Տուկկումի շրջանում «Իլյա Մուրօմեցը» մի քանի տասնեակ ռումբ նետեց հակառակորդի սայլերի և արտիլէրիական լծակների վրա:

Դվինսկի շրջանի զօրաճակատի վրա յամառ կռիւները շարունակվում են: Իլուկստից դէպի հիւսիս-արևմուտք՝ Դուբէլինկի գիւղի շրջանում գերմանացիներին աջողվեց գրաւել մեր խրամատների մի մասը: Կռիւը չէ թուլանում: Նօվօ-Ալէքսանդրովսկից դէպի հիւսիս-արևելք՝ Լաուցէս-Գէյ շրջանում մեր արտիլէրիան ցրեց գերմանացիներին: Մեր թնդանօթային կրակից գերմանացիք ստիպված էին թողնել գրաւած խրամատները նաև Տօրժօկ գիւղի մօտ: Օգտվելով մառախուղից, մեր զօրքերը երէկ արևածագին առանց գնդակ արձակելու նետվեցին թշնամու վրա Դեմմէն լճի շրջանում և տիրեցին գերմանական 3 կարգ խրամատների, բռնելով գերիներ ու ձեռք ձգելով գնդակացիրներ: Դրիսվիատա լճից դէպի հիւսիս՝ Գրեզնատալի մօտ մենք աջողութիւն ունեցանք: Այստեղ նոյնպէս վերցրինք գերիներ: Մեր օդագնացները մօտ 50 ռումբ նետեցին թշնամու բանակատեղի վրա Մէզուն. Դրիսվիատայի մօտ: Օբօլէ լճից դէպի հարաւ մեր զօրքերը անցան Պրօրվա գետը և գրաւեցին Բուդզի, Կօլօվիչի և Գարանցի գիւղերը:

Օգինսկի ջրանցքի շրջանում հակառակորդը փորձեց առաջանալ մի քանի կէտում, բայց ամենուրեք վանվեց:

Պինսկից դէպի հիւսիս-արևմուտք՝ Օմօրա գիւղի մօտ գերմանացիք վանվեցին այդ գիւղից և փախան անկարգ, կրելով խոշոր կորուստներ մեր գնդակացիրային կրակից:

Պրիպիատայից դէպի հարաւ, Ստիրի գետի ձախ ափի շրջանում մեր հեծելազօրը մի քանի արշաւանք գործեց և մի քանի աջող գործ ունեցաւ: Րաֆալօվկա և Ցմինա գիւղերի շրջանում թշնամու յարձակումները աջողութիւն չունեցան:

Գալիցիայում՝ Գայվօրօնկա գիւղի շրջանում մեր զօրամասերը գործեցին աջողութեամբ, ներս խուժեցին վերջին խութերի մէջ, ձեռք ձգեցին երկու շարք խրամատ և գրոհ տալով վերցրին մի ամրութիւն Գայվօրօնկա գիւղից դէպի արևելք: Այդ ամրութիւնը ռազմական տեսակէտից ունի շատ կարևոր նշանակութիւն: Ամրութեան մէջ անձնատուր եղան 252 զինուոր և գտանք 1 թնդանօթ ու 3 գնդակացիր: Փորձելով ետ խլել կորցրածը, հակառակորդը խոշոր ուժերով հակայարձակում գործեց, բայց ետ մղվեց: Միևնոյն Գայվօրօնկա գիւղի մօտ նոր հարուածով մենք ճեղքեցինք թշնամու զօրագիծը Մակօվցա լերան վրա և գերեցինք աւստրիական մի ամբողջ գումարտակ: Հետևանքում ամբողջ ռազմավայրի վրա հակառակորդը պարտվեց և դիմեց անկարգ փախուստի Ստրիպա գետի այն կողմը: Մեր զօրամասերը հետապնդեցին նրան քայլ առ քայլ և ներս խուժեցին Գայվօրօնկա գիւղը: Երեկոյեան դէմ մենք անցանք Ստրիպա գետը: Մեր հեծելազօրը արիաբար նետվեց դէպի թշնամին, շատերին սրախողխող արաւ և ձեռք ձգեց սայլեր: Այդ օրը մենք վերցրինք 60 օֆիցէր և աւելի քան 2000 զինուոր գերի, և խլեցինք 4 թնդանօթ ու 10 գնդակացիր:

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ՊԱՐԻԶ.— Պաշտօնական հաղորդագրութիւններ.

Սեպտ. 28-ի գիշերը թշնամին ուժեղ թնդանօթային կրակով ռմբակոծեց Շամպանիում՝ Սուվէնի շրջանը: Մեր հրետանիներն ամենուրեք պատասխանում էին:

Մենք բաւականին առաջացանք Սուշէ սկսվող ճանապարհից դէպի արևմուտք: Բացի դրանից մենք առաջացանք նաև դէպի Ֆօլի և գերեցինք մօտ 100 մարդ: Շամպանիում մենք նորից առաջացանք Տագիւրից դէպի հիւսիս-արևելք: Մենք այստեղ շեշտակի գրոհով վերցրինք գերմանական մի ամրութիւն, գերելով մօտ 108 մարդ: Թնդանօթային կռիւները կատաղի բնոյթ ունէին Էպարժում, Լեպրէտրի անտառում, Լօթարինգիայում, նաև Վօգէզներում:

Երէկ գիշեր շարունակվեցին կռիւները մեր գրաւած խրամատների շուրջ՝ Սուշէից դէպի հիւսիս-արևելք: Կատաղի թնդանօթաձգութիւնը շարունակվում է Լօթարինգիայում:

ԼՈՆԴՈՆ.—Ֆէլդմարշալ Ֆրէնչը տեղեկացնում է.—Ցեռագայ հաղորդագրութիւններից երեւում է, որ գերմանական յարձակումը Լա-Բասսէի մօտ մեր զօրաճակատի վրա սեպտ. 25-ին կատարվել է խոշոր ուժերով. մեր հրացանային թնդանօթային ու գնդակացիրային կրակը թոյլ չը տուեց թշնամուն մօտենալ մեր խրամատներին և թշնամին նահանջեց խոշոր կորուստներով: Մեր զօրքերը հետապնդելով ջարդված թշնամուն, գրաւեցին մի խրամատ Սեն-Էլվէի մօտ: Թշնամուն աջողվեց մտնել մեր զօրագիծը միայն մի տեղում, բայց այդտեղից էլ շուտով վանվեց: Բոլոր տեղերում մենք թշնամուն պատճառեցինք ուժեղ կորուստ, մինչդեռ մեր կորուստները քիչ են:

Երէկ տեղի ունեցան 11 օդային կռիւ, որոնցից 9-ը վերջացան մեզ համար աջող:

ԱՒՍՏՐՕ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ՀՌՕՄ.—Պաշտօնական հաղորդագրութիւն. Ադիժի և Բրէնտօյի միջև, մանաւանդ Բալդայի վերին մասում մեր զօրախմբերը խիզախ արշաւանքներ կատարեցին թշնամու դիրքերի դէմ. խութերը ոչնչացնելով, նրանք քշեցին թշնամուն և բռնեցին գերիներ:

Լոյս սեպտ. 27-ի գիշերը թշնամին իր հերթին յարձակում գործեց մեր դիրքի վրա Մօնտէ-Մարօնիա, Ադա Մալգաբօվէրնա և Ալտա շրջանում. այդ յարձակումը վանվեց թշնամու համար կորուստներով:

Կարսօյում մեր զօրքերը թեթևակի առաջացան:

ՍԵՐԲ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՍԵՐԲ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ՆԻՇ.— Սեպտ. 29-ին և լոյս 28-ի գիշերը Դունայի զօրաճակատի վրա, Րամից դէպի հարաւ, փոփոխութիւն չը կայ: Թըշ-

…ամին փորձեց Պօժարեւեցի մօտ գրաւել մեր դիրքերը, բայց անաջող։ Թշնամին գիշերային յարձակումով գրաւեց Լիպա գիւղը, բայց մենք խլեցինք, պատճառելով թըշնամուն զգալի կորուստներ։ Թշնամին գիշերով երկու անգամ փորձեց առնել Սմեդեւրեվէ բերդին ու քաղաքին, բայց երկու յարձակումն էլ վանվեցին։ Թշնամու կորուստները խոշոր են։

Բէլգրադի կողմից թշնամին յարձակում գործեց մեր դիրքերի վրա։ Մենք ետ քաշվեցինք 1—2 կիլոմետր, որովհետև մեր արտիլերիան հնարաւորութիւն չունէր ռմբակոծել թշնամուն, ինչպէս նաև քաղաքը ռմբակոծելուց ազատելու նպատակով։ Թըշնամին մեր այդ շարժմանը արգելք չեղաւ։ Գիշերը հանգիստ անցաւ։

Թշնամին Սավայի ռազմաճակատի վրա կրակ բացեց խոշոր թնդանօթներից՝ մեր դիրքերի դէմ։ Մեր զօրքերը մնացին իրանց դիրքերում։

ՆԻՇ.— «Պրէս-Բիւրօն» հաղորդում է.

Սեպտ. 26-ին և լոյս 27-ի գիշերը կատաղի կռիւներ Դանուբի ռազմաճակատի վրա տեղի էին ունենում Րամից դէպի հարաւ, ուր թշնամու բոլոր յարձակումները վանվեցին։ Մլավայի և Մօրավօյի միջև ընկած տարածութեան վրա մեր զօրքերը յարձակումով վանեցին թշնամուն մինչև Դունայի ափը, ձեռք ձգելով 4 գասւբեց և 1 գնդակացիր, որոնց, սակայն, փչացրին։ Մենք ոչնչացրինք Սմեդերեվի մօտ գետն անցած թշնամու զօրախմբի մի մասին, մի մասն էլ փախաւ գետով։

ԱՒՍՏՐՕ-ՉԵՌՆՕԳՕՐԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

28 սեպտեմբերի

ՑԵՏԻՆԻԷ.—«Պրէս-Բիւրօն» հաղորդում է. Սեպտեմբերի 27-ին աւստրիացիք շարունակեցին յարձակումներ գործել չեռնօգօրական զօրքերի վրա Դրինայի շրջանում՝ Գորաժդէից ոչ հեռու, բայց անհետևանք։

Կատարրի նաւահանգստում տեղի էր ունենում անհետևանք թնդանօթաձգութիւն։ Այստեղ աւստրիական մի աէրօպլան մի քանի ռումբ նետեց չեռնօգօր զօրքերի վրա։

Սեպտ. 24-ին և 25-ին բօսնիական ռազմաճակատի վրա տեղի էին ունենում կռիւներ։ Թշնամին փորձեց անցնել Դրինան՝ Գօրեղդէի և Մէչէդօլիի մօտ, բայց ամենուրեք վանվեց խոշոր կորուստներով։ Առհասարակ վերջերս թշնամին սկսել է եռանդով գործել չեռնօգօրական ռազմաճակատի վրա, բայց նրա բոլոր ջանքերը ի դերև են ելնում։

ԲՈԼԳԱՐԻԱՆ ՍԿՍԵԼ Է ՌԱԶՄԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ՓԱՐԻԶ.— Հավասի Գործակալութեանը հաղորդում են Նիշից, որ բոլգարները յարձակվեցին սերբերի վրա Կնեաժեվիչի մօտի ռազմաճակատում։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Երէկ մեկնեց բոլգարական դեսպան Մաջարօվը միսսիայի անդամների հետ։

ՍՕՖԻԱ.—Գահաժառանգ Բօրիսը, որ կապիտանի աստիճան ունի, ուղարկվեց գըլխաւոր հրամանատարի շտաբը յատուկ միսիայով։ Արքայազն Կիրիլը (պօրուչիկի աստիճանով) լինելու է 2-րդ զօրաբանակի շտաբում։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ. Բուլգարիայից հաղորդում են. «Այսօր սպասվում է պատերազմի յայտարարութիւն Սերբիային, որի մասին կազդարարվի Թագաւորական հրովարտակի մէջ»։

Մեծ թւով գերմանացիք են մտնում Բուլգարիա։

«Ունիվէրսալ» լրագրում զինւորական յօդուածագիրը ասում է. «Եթէ դաշնակիցները արագ յարձակում գործեն և գրաւեն Սօֆիան և այդպիսով փակելով հաղորդակցութիւնն Հարաւային ու Հիւսիսային Բուլգարիայի միջև, դրանով նրանք սարսափելի հարուած հասցրած կը լինեն աւստրօ-գերմանացիներին, կտրելով նրանց ճանապարհը դէպի Կ. Պօլիս»։

ԲՈԼԳԱՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՇԻՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻՆ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

28 սեպտեմբերի

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.— «Ֆրանկֆուրտ-Ցայտունգը» տպել է այն հաղորդագրութիւնը, որ, լըրագրի ասելով, բոլգար կառավարութիւնը որոշ ժամանակ առաջ ուղարկել է բոլգար շինական համայնքներին։

Ինչպէս երևում է հաղորդագրութեան բընագրից, նա նպատակ ունի բացատրել Բոլգարիայի շինական ազգաբնակութեանը, թէ ինչու բոլգար կառավարութիւնը սլաւոնականութիւնից երես դարձնելով ճգնեց դէպի սլաւոնականութեան թշնամիները, որոնցից երբ թէ ստանալու է օգուտներ ապագայում։ Բնորոշ է այն կէտը, թէ անհրաժեշտ է բանալ Դանուբը, որպէսզի Բոլգարիան անկախ լինի Րումինիայից և ստանալով հնարաւորութիւն անմիջական կապ հաստատելու Աւստրօ-Ունգարիայի հետ, հայթայթել վերջինիս իր մթերքների աւելորդը, որի փոխարէն ստանալու է այն ամենը, ինչի կարիք կը զգայ։

Հաղորդագրութիւնը ներշնչված է գերմանական ոգով և ասում է. «Քառեակ համաձայնութիւնը, Սերբիան և Չեռնօգօրիան պատերազմ են մղում բացառապէս միացած ժողովուրդներին ապահովելու նպատակով, իսկ կենտրոնական մեծ պետութիւնները կռւում են բացառապէս իրանց երկիրները ապահովելու համար։ Սպասել օգնութիւն Ռուսաստանից—ասված է հաղորդագրութեան մէջ,—չափազանց յիմարութիւն է։ Հիմք չը կայ պաշտպանութիւն սպասել և Անգլիայից, որովհետև նա պայմանաւորվել է Ռուսաստանի հետ Ցարգրադի վերաբերութեամբ և խոստացել է նպաստել, որպէսզի ռուսները ստանան հողի փոքրիկ տարածութիւն Սև ծովի ափի երկարութեամբ, խլելով այդ հողը Րումինիայից, Բոլգարիայից և Թիւրքիայից։ Քառեակ համաձայնութեան աջողութեան դէպքում Ռուսաստանը կը ստանայ ոչ միայն Ցարգրադը, այլ և Վառնան, Բուրգասը, ուստի և Բոլգարիային մնում է իր բաղդը կապել Գերմանիայի և Աւստրօ-Ունգարիայի հետ, որոնք կը պաշտպանեն բոլգարներին, ինչպէս ռուսները սերբերին, և հանդէս գալ Սերբիայի դէմ»։

Հաղորդագրութիւնը զուտ գերմանական ցինիզմով խօսում է այն սրբազան էգոիզմի մասին, որ ներկայ բօպէին դըդում է օգնել Աւստրօ-Ունգարիային յանուն Մեծն Բոլգարիա ստեղծելուն, որի ճանապարհն ընկած է Բելգրադի և Նիշի վրայով։

ԾՈՎԻ ՎՐԱ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ԼՈՆԴՈՆ. — Ջրասուզվել է անգլիական «Տօրնօտօ» շոգենաւը. Նաւաստիներն ազատվել են։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Կօրլսկրօնից հեռագրում են, որ «Գերմանիա» շոգենաւի նաւաստիները յայտնել են, թէ անգլիական սուզանաւերը ջրասուզել են ընդամենը 3 գերմանական շոգենաւ։ Նաւաստիներն աւելացրել են, որ անգլիական 3 սուզանաւ գտնվում են Էլանդի հարաւային ափի մօտ։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ.—Բօսֆօրում գերմանական մի սուզանաւ ենթարկվել է թիւրքաց պահակախմբի կրակին, որ ընդունել էր նրան թշնամու նաւի տեղ։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

28 սեպտեմբերի

ԱԹԷՆՔ.— Պատգամաւորական պալատում Զաիմիսը ասաց հետևեալը.

«Կառավարութիւնը հանդէս գալով պալատում կաբինէտը կազմվելուց անմիջապէս յետոյ, իր պարտականութիւնն է համարում յայտնել, որ նրա քաղաքականութիւնը յենվում է միևնոյն սկզբունքների վրա, որոնցով ղեկավարվում էր նա եւրօպական պատերազմի սկզբից։ Ազգի կենսական շահերն աւելի հարազատօրէն ապահովելու համար մեր չէզոքութիւնն այսուհետև լինելու է զինված, և այն դրութիւնը, որպիսին նա կը գրաւէ, կը համակերպվի այն դէպքերին, որոնց զարգացմանը կառավարութիւնը ուշադրութեամբ հետևելու է։ Կառավարութիւնը հաւատացած է հելլէն ժողովրդի ներկայացուցիչների աջակցութեանը այս կրիտիկական րօպէին»։

Զաիմիսից յետոյ ամբիոն բարձրացաւ Վենիզէլօսը, որ ասաց հետևեալը.

«Ոչ ոք չէր կամենայ ենթարկել երկիրը ներքին խռովութիւնների ներկայ չափազանց կրիտիկական րօպէին։ Պալատի մեծամասնութիւնը ցոյց կը տայ կառավարութեանը իր աջակցութիւնն այն չափով, որ նրա քաղաքականութիւնը չի շեղվի իմ քաղաքականութեան հիմունքից, որին պալատը հաւանութիւն է տուել»։

Ապա Վենիզէլօսը, պաշտպանելով իր քաղաքականութիւնը, յայտնեց.

«Եթէ անգամ պայմանագիր գոյութիւն չունենար Սերբիայի հետ, այն դէպքում էլ մեր շահերը մեզ պէտք է ստիպէին դուրս գալ մեր չէզոքութիւնից, որովհետև մի երրորդ երկիր ձգտում է ընդլայնել իր սահմանները։ Մեր հարցը նրանում չէ, թէ պէ՞տք է, արդեօք, մենք պատերազմենք, թէ ոչ. այլ նրանում, թէ ե՞րբ պէտք է մենք պատերազմի սկսենք։ Ցամենայն դէպս մենք չենք կարող թոյլ տալ, որպէսզի Բոլգարիան ջախջախէ Սերբիային, իսկ յետոյ յարձակվէ մեզ վրա իր բոլոր ուժերով։ Ազգային զգացմունքը թելադրում է մեզ յանուն Ցունաստանի շահերի, որպէսզի Բոլգարիան ջախջախվի։ Եթէ Բոլգարիան յաղթէ՝ հելլէնիզմը կոչնչանայ վերջնականապէս»։

Վերջում Վենիզէլօսը ցանկացաւ, որպէսզի կառավարութեան քաղաքականութիւնը արդարանար աւելի լաւ, քան իր քաղաքականութիւնը։

Պալատի նիստը յետաձգվեց մինչև երկուշաբթի։

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Բեռլինից հաղորդում են, որ Գերմանիայում զգացվող նաւթի պակասութեան պատճառով, Կետէնի քաղաքային ինքնավարութիւնը մի քանի դահլիճ է վարձել, որպէսզի ազգաբնակութիւնը, որ ստիպված է նստել մթի մէջ, հնարաւորութիւն ունենայ երեկոները անց կացնել լուսաւորված շինութեան մէջ միացեալ աշխատանքով։

ՓԱՐԻԶ.—Առաջին անգամ պատերազմի սկզբից Փարիզի վրա վարժութիւններ կատարող աէրօպլաններից մինն ընկաւ քաղաքի մէջ Տրօկադէրօյի մօտ։ Գօրծիքի մէջ նստած երկու օդագնացը ծանր վէրքեր ստացան. հասարակութիւնից ոչ ոք չը տուժեց։

ՀՌՈՄ.—Այստեղ մեծ նշանակութիւն են տալիս Սալանդրայի մեկնելուն, որ զօրաճակատի վրա տեսնվելու է թագաւորի հետ։ Մեկնելուց առաջ Սալանդրան խորհրդակցեց Սօնինօյի, զինւորական և ծովային մինիստրների հետ։

Արմատական կուսակցութիւնը իր հրատարակած դեկլարացիայի մէջ լիակատար հաւանութիւն է տալիս Սալանդրայի մինիստրութեան քաղաքականութեանը և պատրաստակամութիւն է յայտնում աջակցել նրան։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԵՆ.—Կիլից եկած անձինք պատմում են, որ սեպտ. 27-ին Կիլում երևան է հանվել ժանտախտ։ Երկու փողոց շէզօքացված են։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

29 սեպտեմբերի

ՓԱՐԻԶ.—Վախճանվեց գլխաւոր Ֆաբրը։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Դատաստանական պալատը դատապարտեց բանւորական «Трудовая Правда»-ի խմբագիրներ Սմիրնօվին՝ 1 տարով, Միխայլօվին՝ 1 տարի ու 2 ամսով, Գէրցիկին՝ 3 տարով և Ֆիլիպօվին՝ 6 ամսով բանտի մի շարք յօդուածների համար, որոնք առաջ բերին անկարգութիւններ անցեալ տարվայ յուլիսին։

Պարգևատրվեց Ալէքսանդր Նէվսկիի շքանշանով Պետական Խորհրդի անդամ Կոնին։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ „Р. В.“-ին հեռագրում են Բուխարէստից, որ դաշնակիցների շոգենաւերը Մուդրոս են բերել աւելի քան 100,000 զինւոր։ Մակենզէնի կարգադրութեան տակ առայժմ կան 250,000 զինւոր, որոնց թիւը շուտով դառնալու է 800,000։

◆ «Б. В.»-ն հաղորդում է, որ, ստոյգ տեղեկութիւնների համաձայն, Ռուսաստանում բնակվող բոլգարահպատակների վերաբերմամբ հազիւ թէ միևնոյն խիստ միջոցները գործադրվեն, ինչպէս գործադրվեցին Թիւրքիայի, Գերմանիայի և Աւստրօ-Ունգարիայի հպատակների վերաբերութեամբ։

◆ «Р. Инвалидъ»-ն ընդգծում է, որ գերմանական ռազմաճակատը Ռուսաստանում բռնում է 1200 վերստ, Ֆրանսիայում—700 վ. և Սերբիայում—300 վերստ։ Ցայտնի չէ, թէ ինչպիսի դժուարութիւններ են սպասվում գերմանացիներին Դվինայի մօտ սպասվող կռիւներում, բայց այժմ ըստ երևոյթին գերմանացիք աշխատում են ամեն տեսակ զոհաբերութեան գնով մի կերպ ճողոպրել մեր ամրացված դիրքերի մօտով, որ գըտնվում է Դվինսկ քաղաքից 12—15 վերստ հեռաւորութեան վրա, որպէսզի, որքան կարելի է, շուտով ազատվեն այդ շրջանում նըրանց հալածող անաջողութիւնների կօշմարից։ Հնարաւոր է նոյնպէս, որ յատուկ յարձակումներով գերմանացիք եռանդ ժողովում զօրքեր են փոխադրում Սերբիա։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Կովկասի շրջանների, նահանգների եւ գաւառաշրջանների համար, հրատարակված Նորին Կայսեր. Բարձ. Կովկասի Փոխարքայի կողմից։

Կովկասի մի քանի վայրերում նկատվում է մանր դրամի պակասութիւն։ Այս երևոյթը բացատրվում է նրանով, որ չարամիտ մարդիկ կամենալով օգտվել ներկայ ժամանակի անցքերից, ուզում են իրարանցում ձգել ազգաբնակութեան մէջ, որպէսզի այդ մանր դրամները շահագործեն իրանց համար։ Այդպիսի անձանց յանցաւոր գործունէութեան դէմ կռւելու համար, ես անհրաժեշտ համարեցի հրատարակել հետևեալ պարտադիր որոշումները.

1) Արգելվում է գնել մանր դրամը և պահել այդպիսիք շահագործութեան նպատակով։

2) Արգելվում է մանր դրամները պահ տալ բանկերում կամ վարկային հիմնարկութիւններում, նաև այդպիսիք արտահանել մշտական բնակութեան տեղից ժամանակաւոր բնակութեան տեղը 10 ր. աւելի, առանց տեղական ոստիկանութեան առանձին թոյլտւութեան։

3) Արգելվում է ծախել և գնել մանր դրամը այն գնով, որը աւելի կը լինի սահմանված արժէքից, իսկ թղթադրամը պակաս գնով։

4) Արգելվում է թղթադրամին մանր դրամ տալուց հրաժարվելը. 1 ր. պէտք է տալ մանր դրամ (խուրդա) ոչ պակաս 80 կօպէկից։

5) Արգելվում է առևտրականներից կամ առևտրական հաստատութիւններից պահանջել, որ նրանք թղթադրամը մանրացնեն հնչիւն դրամով 20 կ. արժէքից պակաս բան առնելու դէպքում։

6) Այն անձինք, որոնք յանցաւոր կը ճանաչվեն այս պարտադիր որոշումները չը կատարելու և խախտելու մէջ, նրանք վարչական կարգով կենթարկվեն բարձր տուգանքի, այն է՝ կամ 3 ամիս բանտ կը նստեցվեն կամ 3000 րուբլի տուգանք կը տան։ Այդպիսի տուգանքներ դնելու համար իմ կողմից լիազօրված են զինւորական նահանգապետները, նահանգապետները և Կովկասի շրջանային և առանձին գաւառաշրջանների կառավարիչները, Բագուի քաղաքապետը և Ստաւրօպօլի նահանգապետը։

Ծանօթ.—Մանր դրամ ում մօտ որ գտնվի, ներկայ պարտադիր որոշումների 1,

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՐԴՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Վերջին յօդուածիս մէջ յիշատակած էի լորդ Բրայսի հարցապնդումը լորդերու ժողովին մէջ։ Այսօր կը ստանամ «Դէյլի Տելեգրաֆի» յուլիս 29-ի թիւը, որուն մէջ կայ համառօտ տեղեկութիւն մը այդ մասին։ Ահա անոր թարգմանութիւնը։

* *

Լօրդերու ժողով

Հարցապնդում Հայաստանի խժդժութեանց մասին.— Հայոց կոտորածներ.—Գերմանացւոց մեղսակցութիւնը։

Լորդ Բրայս կը հարցնէ, թէ կառավարութիւնը ծանօ՞թ է այն լուրերուն, որոնց համեմատ Հայաստանի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը կոտորածներու կենթարկուի և քանի մը գաւառներու մէջ մեծազանգուած կը տեղափոխուի Փոքր Ասիոյ խորերը և Միջագետքի անապատները։

Իր ստացած տեղեկութիւնները այնպէս ցոյց կուտան, թէ կոտորածները մեծ չափով տեղի ունեցած են։ Գաւառներէն մէկուն մէջ, բոլոր այրերը հրացանի բռնուած են, և կիներն ու երախաները, 9000-ի չափ, Տիգրիսի ափունքը քշած ու հոն նետելով խեղդամահ ըրած են։ Իրեն այնպէս կը թուի, թէ քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը բնաջինջ ընելու նպատակ ունին։

Լորդ Կրոմըր կըսէ, թէ հայոց կացութիւնը չէ բարւոքած յորմէհետէ գերմանացիք սկսան միջամտել Թիւրքիոյ գործերուն մէջ։

Քէնթըրբըրիի արքեպիսկոպոսը կըսէ թէ այս վերջին երկու ամիսներուն մէջ իրեն հաղորդուած են զարհուրելի նկարագրութիւններ այն կոտորածներու մասին, որ տեղի ունեցած են Թիւրք-պարսիկ սահմանագլխին վրայ, հողամասի մը մէջ, որ այժմ բարեբաղդաբար գրաւուած է ռուսներէն։ Կուզէր վստահ, թէ ձեռք մը կըլլուէ երկրին այս կացութիւնը բարելաւելու։

Լորդ Կրիւէ (արտաքին գործոց մինիստրութեան կողմէն) ցաւով կը յայտարարէ, թէ այն տեղեկութիւնները, որ հասած են Ֆօրին Օֆիսը, կը հաստատեն լորդ Բրայսի ստացած տեղեկութիւնները։ Մայիս 24-ին ազդարարութիւն մը հաղորդուեցաւ օսմանեան կառավարութեան, կառավարութեան անդամները և իր պաշտօնատարները անձնապէս պատասխանատու բռնելով այս տեսակ ոճիրներու, բայց անկից ի վեր՝ ոճիրները աւելի մեծ թւով և աւելի վայրագութեամբ կատարուած են։ Կը կոտորեն, և կարգ մը գիւղերու բնակչութիւնը պարպելու ձևին տակ՝ մեծազանգուած կաքսորեն, և դեռ ուրիշ բռնութիւններ ի գործ կը դնեն։

Կը կարծէ նաև թէ այս ոճիրներուն հանդէպ թոյլատու ընթացք մը բռնած են, եթէ ոչ՝ ինչպէս վերջերս՝ կարգ մը պարագաներու մէջ՝ ուղղակի խրախուսած են Թիւրքիոյ ծառայութեանը մէջ գտնուող գերման պաշտօնատարները, որոնց ներկայութիւնը արդէն ճշմարիտ աղէտ մը եղած է թէ քրիստոնեայ և թէ մահմեդական ազգաբնակչութեանց համար։ Անոնք բոլորովին անփոյթ գտնուած են երկրին և անոր ժողովուրդներուն բարօրութեանը։

Անհնար է անմիջական միջոցներ ձեռք առնել այդ խժդժութիւններն արգիլելու համար։ Ամեն ինչ որ կարելի է ընել առայժմ, ուժգնօրէն կրկնելն է, թէ անոնք, որ պատասխանատու պիտի բռնուին այսպիսի արարքներու, ուղղակի կամ անուղղակի, մանաւորապէս բարձր պաշտօններու վրայ գտնուող և առավ իսկ աւելի պատասխանատու եղող անձերը՝ պիտի պատժուին, երբ այդ խռովութիւնները ապացուցուին։

* *

Այս տեղեկատուութիւնը համառօտ ամփոփում մըն է, և այն, ինչ որ Բրայս կըսէ իր նամակին մէջ, հօս լուսնեան միայն կըղցուցի։ Ահա այս նամակին թարգմանութիւնը.

«Սիրելի պ. Զ.,

«Ստանալով ձեր նամակները Հայաստանի մէջ պատահած սոսկալի դէպքերու մասին, անոնց պարունակութիւնը հաղորդեցի Ֆօրին Օֆիսին, և յուլիս 28-ի օրը լորդերու ժողովին մէջ հարցում մը ուղղեցի։ Անոր մասին կարճառօտ տեղեկութիւն մը պիտի գտնէք յուլիս 29-ի «Թայմսին», «Մօրնինգ Պօստին» և «Դէյլի Տելեգրաֆին» մէջ։ Դժուար է ըսել թէ ինչ կարող են ընել Անգլիա և իր դաշնակիցները այդ սոսկալի կոտորածներուն առաջքն առնելու համար, բայց գոնէ կրնանք ուշադրութիւն հրաւիրել թիւրքերու և գերմաններու այժմ ըրածներուն վրայ, և հաստատել թէ Հայաստան աւելի նս իրաւունք կը ստանայ դաշնակից պետութիւններուն հանդէպ։ Լորդերու ժողովին մէջ արտասանուած խօսքերը ասոր պիտի նպաստեն։

«Եթէ նոր տեղեկութիւններ ստանաք Հայաստանի մասին, անշուշտ ինծի կը հաղորդէք։

«Մեր սրտերը խորապէս ազդուեցան Զէյթունի վեհանձն ընթացքը (gallantry) և տառապանքներն իմանալով։

«Ձերդ անկեղծօրէն՝ Բրայս»

* *

Լորդ Կրօմըր հարցապնդման հետևեալ օրը հետևեալ նամակն ուղղած է «Թայմսին».

«Պարոն անօրէն «Թայմսի»,

«Կը վախնամ որ ճշմարտութեամբ լեցուն և խորապէս նշանակելից խօսքերը, զոր լորդ Կրիւէ արտասանեց երէկ լորդերու ժողովին մէջ ի պատասխան Հայաստանի մէջ գործուած նորագոյն խժդժութեանց մասին լորդ Բրայսի հարցումին, Թիւրքիոյ մէջ գտնուողներէն ոչ մէկուն ականջը չհասնին, սակայն շատ կարելի է որ «Թայմսին» ուղղեալ նամակի մը մէջ այդ նոյն խօսքերուն վերարտադրութիւնը յաջողի ուշադրութիւնը հրաւիրել անոնց, որ Արևելքի գործերով կը շահագրգռուին և որոնք բաղդն ունին այս միջոցիս գտնուիլ այնպիսի երկիրներու մէջ, ուր տեղեկութեանց և կարծիքներու շրջաբերութիւնը արգիլուած չէ։

«Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած կոտորածներու և մեծազանգուած տեղափոխումներու» մասին եղած նկարագրութեանց ճըշդութիւնը իր կողմէ հաստատելէ յետոյ, լորդ Կրիւէ հետևեալն աւելցուց.

«Նոյնքան ճշմարիտ է, որ գերմանացի պաշտօնատարները, որոնց ներկայութիւնն ու ազդեցութիւնը կարող էին ժողովրդին տառապանքները մեղմացնել, ոչինչ ըրած են այս ոճիրներն արգիլելու համար։ Ընդհակառակն, անոնք անէծք մը դարձան ժողովրդին գլխուն։ Շնական անփութութիւն մը ցոյց տուին այդ երկրին և անոր բնակիչներուն հանդէպ»։

«Որովհետև կեանքիս լաւագոյն տարիները Արևելքի մէջ անցուցած եմ և արևելցւոց բարոյական ու նիւթական բարօրութեամբը մեծապէս կը հետաքրքրուիմ, պարտք կը համարիմ բացէ ի բաց յայտարարել, թէ օսմանեան երկիրներու ազգաբնակութիւնները, քրիստոնեայ թէ մահմեդական, ոչինչ ունին յուսալու գերման գերազդեցութեան իրենց մէջ հաստատուելէն։

«Եւ եթէ կարենային նախատեսել պարագան, որ իրենց կը սպասէ՝ այն պարագային, ուր գերմանացիք ներկայ պատերազմին մէջ յաղթական հանդիսանային, իրենց բոլոր ջանքերը պիտի միացնէին գերման ազդեցութեան տիրապետումին դիմադրելու համար։

«Արդէն ամենայն ապահովութեամբ կարելի է նախագուշակել, ինչ որ արդիւնքը պիտի ըլլար գերմանացւոց կատարեալ յաղթանակին։

«Ոչ միայն թիւրք իրական անկախութեան ամէն նշոյլն իսկ պիտի անհետանար, այլ և թիւրք վարչութեան յաւեգոյն թերութիւնները, որոնցմէ կը տառապին թէ մահմեդականներն ու թէ քրիստոնեաները, փոխանակ նուազելու, պիտի բազմապատկուէին՝ յաւելմամբը եւրոպական հզօր տարրի մը, որ բարոյական տեսակէտով՝ եւրոպական քաղաքակրթութեան ամենէն քիչ փայլուն կողմը կը ներկայացնէ։

«Ինչ ալ ըլլայ իրենց կրօնքը կամ ազգութիւնը, արևելցիք լաւ կընեն եթէ ասոնց վրայ մտածեն»։

Ցայտնի է, որ լորդ Կրօմըր, նախկին վարչապետ Եգիպտոսի, անգլիացի պետական մարդ, որ ի նկատի ունի միլիոնաւոր մահմեդական հպատակներ ունեցող անգլիական պետութեան փափուկ դիրքը, իր այս խօսքերով կը ձգտի Թիւրքերէն աւելի գերմանացիները պատասխանատու բռնել վերջերս կատարուած խժդժութեանց, և մահմեդական աշխարհին մէջ գերմանացւոց հանդէպ հակակրութիւն յարուցանել կամ եղած հակակրութիւնը սաստկացնել։ Նոյն բանն է որ ուզած է ընել նաև լորդ Կրիւէ։ Գերմանացւոց մեղսակցութիւնը այս վերջին խժդժութեանց՝ մանաւոր տեղափոխման նօրելուկ սիստեմին մէջ՝ անտարակուսելի է. և ճիշդ է որ գերմանական ազդեցութեան տիրապետումը՝ Արևելքի բարոյական մահն է, վերջնական սարկացումը, բայց ես պիտի փափաքէի որ Թիւրքերուն հրէշութիւնը գերման գործակցութեան պատճառով ամէ չափով չմեղմացուէր. գերման գործակցութենէն առաջ՝ Թիւրքերը, իրենց պատմութեան առաջին օրէն մինչև այժմ, միշտ նոյն բանն ըրած են. ու գերման տիրապետութիւնը, եթէ մահմեդականներուն սարկացումը յառաջ պիտի բերէր, Արևելքի քրիստոնեաներուն շատ աւելի աղէտաւոր պիտի ըլլար. քանի որ անոնց ազգային գոյութեան բնաջնջումը յառաջ պիտի բերէր։ Կրնայ սակայն, թէ այս յայտարարութեամբ՝ լորդ Կրիւէ և լորդ Կրօմէր յոյս ունին ամբողջ մահմեդական աշխարհին առելութիւնը հրաւիրել գերմանացւոց և անոնց գործիք դարձած այժմեան թիւրք կառավարութեան դէմ, և առավ թէ գերմանացւոց և

2, 3 և 4 յօդուածների համաձայն գրաւելու է։

7) Ներկայ պարտադիր որոշումները գործադրութեան մէջ են մտնում հրատարակութեան օրից։

Գեն.-ադիւտանտ ՆԻԿՈԼԱՅ

25 սեպտ. 1915 թ.

Թիֆլիս

ՆՈՐ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

«Кавказъ» թերթի երէկվայ համարի (№ 220) պաշտօնական բաժնի մէջ տպված է Կովկասեան Զօրաբանակի Գլխաւոր Հրամանատարի արձակած հետեւեալ հրամանը.

«1915 թ. սեպտ. 11-ին, Թիֆլիսում, № 742. Համաձայն Գերագոյն Զօրահրամանատարի հրամանին, արձակված այս տարվայ յունիսի 4-ին ընդ № 547, և նրան կցված ժամանակաւոր շտատի, ես ուղարկում եմ պաշտօնավարելու իբրև շրջանապետներ Թուրքիայի այն երկիրներում, որոնք գրաւված են պատերազմի իրաւունքով.

«1) Գրօզնենսկի 272-րդ հետևակային գնդի փոխ-գնդապետ բարօն Ֆօնդէր Խօվէնին՝ կատարելու Դիադինի շրջանի պետի պաշտօնը.

«2) Պետական երկրապահութեան 47-րդ բրիգադի շտաբի պետ փոխ-գնդապետ Տերմէնին՝ կատարելու Վանի շրջանի պետի պաշտօնը.

«3) Իմ տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող և զօրաբանակի շտաբի թարգմանչի պաշտօնը կատարող կապիտան Սմիրնօվին՝ կատարելու Բայազիդի շրջանի պետի պաշտօնը։

«Ստորագրել է Կովկասեան զօրաբանակի գլխաւոր հրամանատար, գեներալ-ադիւտանտ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվ»։

—

Վան քաղաքի շրջանի նոր պետի մասին կարող ենք հաղորդել հետևեալ տեղեկութիւնները։

Ալֆրէդ Իօսիֆօվիչը Տերմէնը եղել է առաջ ոստիկանապետ Մուկդէնում և Ֆերգանի շրջանում։ Նա ծանօթ է Արևելքին և արևելեան ազգերին. ուսումնասիրել է նրանց կենցաղը, սովորութիւնները, օրէնքները։ Նա ունի մի աշխատութիւն այս վերնագրով՝ «Կառավարչի յիշողութիւններ. Փորձ ուսումնասիրութեան սկզբունքների, որոնց հիման վրա պէտք է կառավարել օտարազգիներին»։ Այդ գրական աշխատութեան մէջ, հիմնվելով իր կառավարութեան օրով ստացած փորձի վրա, նա գալիս է այն եզրակացութեան, որ որէ մի նոր նուաճված երկրի կառավարիչը կամ ադմինիստրատորը ամենից առաջ դաստիարակիչ է այդ խօսքի բարձր նշանակութեամբ, ուստի նա պարտաւոր է ամենից առաջ ծանօթանալ օտարազգիների և նրանց կենցաղի հետ։ Այդ հիման վրա նա այն կարծիքի է, որ ամեն մի նոր նուաճված երկիր, որ պարունակում է օտարացեղ տարրեր, պէտք է կառավարել ժողովրդական բարքերի, սովորութիւնների և տեղական օրէնքների վրա յենվելով։

Ինչպէս երեւում է, նոր նահանգապետը այդ սկզբունքը պէտք է գործադրէ և Վանի շրջանում։ Մի գրութեան մէջ, որ նա ուղղել է Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսին, ծանուցանելով իր նշանակումը և հայցելով Վեհի օրհնութիւնը, նա յայտնում է, որ երկիրը աւազակութիւններից և թալաններից ազատելու համար նա կազմում է վանեցիներից կամաւորական մի խումբ, միլիցիա, որի գլխաւորութիւնը յանձնել է Վանի բնակիչ պ. Արմենակ Եկարեանին, այն անձին, որ Վանի ինքնապաշտպանութեան օրերին, ռուսական զօրքի և կամաւորական խմբերի գալուց առաջ, ղեկավարել էր Վանի ինքնապաշտպանութեան գործը։

Նոր նահանգապետին մաղթում ենք արդիւնաւէտ գործունէութիւն՝ վերաշինելու աւերված Վանը և գրաւելու ցիրուցան եղած թշուառ հայ ժողովուրդը դէպի իր հայրենի բոյնը և օջախը։

ՎԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՉԻ (НАЧАЛЬНИКЪ ВАНСКАГО ОКРУГА) ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՀՐԱՄԱՆԸ

(22 սեպտ. 1915 թ. № 1)

Առաջարկում եմ Վան քաղաքի և նրա շրջակաների բոլոր բնակիչներին, որոնց ձեռքում գտնվում են հրացաններ, ինչպէս հրացաններ և ատրճանակներ, բերված Վան քաղաքից կամ պահված Անդրկովկասի քաղաքների և գիւղերի նրանց բնակարաններում,— յանձնել այդպիսիք ստորագրութիւնով Վան քաղաքի բնակիչ Արմենակ Եկարեանին, որին ես նշանակել եմ պետ (начальникъ) իմ կազմած կամաւորական խմբի, որը գնում է ծառայելու Վանի շրջանում իմ հրամանատարութեան ներքոյ։ Իմ այս հրամանը չը կատարողները կենթարկվեն պատասխանատուութեան։

Այս խումբը նշանակվում է կարգ հաստատելու Վան քաղաքում և Վանի շրջանում և վերջ դնելու աւարառութիւններին և աւազակութիւններին։

Վանի շրջանի կառավարիչ՝

Փոխ-գնդապետ Տերմէն

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Էջմիածնից հաղորդում են Ալ. Խատիսեանին, որ այնտեղ Գանձակի նահանգը տեղափոխվելու համար պատրաստ են 1200 փախստական, որոնք բոլորն էլ առողջ են և անց են կացրել հիւանդութեան կարանտինը։

—

Քաղաք. Միութեան լիազօր Ի. Բերինեվիչին տրվել է 5000 ր.՝ Դիլիմանի ուղղութեամբ երեք սննդական կայան հաստատելու փախստականների համար։

—

Պատերազմից վնասվածներին օգնող կովկասեան գլխաւոր կոմիտէտը որոշել է 140,000 ր. փոխադրել Երևանի նահանգական կոմիտէտին, 25,000 ր. Գանձակի կոմիտ., և 10,000 ր. Թէրեքի շրջանային կոմիտէտին, 100 ր. դրել է իր լիազօր Պաւլովի տրամադրութեան տակ Արևմտեան կողմերից փախածներին օգնելու համար։ Գլխաւոր կոմիտէտը միաժամանակ որոշեց Մեսրոպ եպիսկոպոսին ուղարկել հագուստեղէն, խնդրելով դրա կէսը թողնել Թիֆլիսի շրջանում եղած փախստական երեխաների համար, իսկ մնացեալը Հ. Կենտ. Կոմիտէտի միջոցով ուղարկել գաւառները։ Կոմիտէն որոշել է նաև բանակցութեան մէջ մտնել աշխատանքի բիւրօ կազմակերպելու, որի մասին յետոյ յայտարարել լրագիրներում. Նահանգապետի դիւանատան կից հաստատել մի տեղեկատու բաժանմունք կորած փախստական ընտանիքներին որոնելու և խնդրել, որ հասցէների սեղանից ձրի տեղեկութիւններ տան, հարկ եղած դէպքում։ Ի վերջոյ որոշվեց Գ. Միութեան կովկասեան ճիւղին փոխարինաբար յատկացնել 76,300 ր.՝ Կաթողիկոսի վեհարանի մի մասը հիւանդանոցի վերածելու փախստականների համար 800 մահճակալով և Աննենֆելդ աւանում եղած հիւանդանոցը ընդարձակելու։

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՄԻՆԻՍՏՐ

Ներքին գործերի մինիստր իշխան Շչերբատովի տեղ, ինչպէս յայտնի է, նշանակվել է կամերհեր Խվոստովը։

Նա պատկանում է երիտասարդ (նա մօտ 40 տարեկան է) և եռանդուն վարչապետների թւին։ Ստանալով բարձրագոյն կրթութիւն, նա շուտով հասաւ նահանգապետի պաշտօնին։ Մակարովի մինիստրութեան օրով նա թողեց Նիժնի-Նովգորոդի նահանգապետութիւնը և 1912 թ. ընտրուեց Պետական Դումայի անդամ։ Պետ. Դումայում նա պրոֆ. Լևաշովի, Պուրիշկևիչի և Մարկովի հետ գլուխ էր կանգնած աջակողմեաններին, բայց պատերազմից յետոյ նա հեռացաւ իր բարեկամներից, գոնէ այդպէս են ասում։ Վերջերս ժուռնալիստների հետ ունեցած զրոյցների ժամանակ նա կողմնակից է եղել, որ վերացնեն մի շարք սահմանափակումներ օտարազգիների վերաբերմամբ։

Խվոստովը առաջին մինիստրն է, որ նշանակվում է Դումայի անդամների կազմից (առաջ էլ հրաւիրվել են պատգամաւորները պատասխանատու պաշտօնների համար, ինչպէս օրինակ իշխ. Վոլկոնսկին՝ մինիստրի օգնական), բայց այդ անձինք ոչ թէ մեծամասնութիւնից էին, ինչպէս այդ ընդունված է այն պետութիւններում, որտեղ կայ պարլամենտական ռեժիմ, այլ փոքրամասնութիւնից։

—

«Рѣчь»-ի աշխատակցի այցելութեան ժամանակ նոր մինիստր Խվոստովը հետեւեալ հիմնական հայեացքներն է արտայայտել հետեւեալ հարցերի մասին.

«Կառավարութեան մէջ պաշտօն ստանձնելով, ես հեռացել եմ կուսակցական հողից։ Բլոկը միանգամից էլ ինձ, երբ թանգութեան և գերմանական բռնութեան դէմ կռուելու հարցերից դէսը անցաւ։ Ինչ վերաբերում է կառավարութիւնը կազմելու կէտին, պէտք է ասել, որ ընդհանուր բանաձևերը փոխարինվում են բէյալ ցուցմունքներով որոշ պակասութիւնների նկատմամբ։ Մոսկվայի համագումարները ունեն երկու կողմ։ Նրանց գործնական գործունէութիւնը անգնահատելի օգուտ տուեց երկրին, իսկ բանաձևերի մէջ համագումարները անցան կոմպետենցիայի սահմաններից, չը տալով ցուցմունքներ անկազմակերպ իշխանութիւնը վերացնելու միջոցների մասին։ Չափազանց շատ հարցեր դնելը թուլացրեց բանաձևերի նշանակութիւնը։ Սակայն այդ սխալը չի կարող ազդեցութիւն ունենալ կառավարութեան՝ համագումարների հետ միասին աշխատելու վրա։ Ինչ վերաբերում է հերթական խնդիրներին, առաջին հերթին դրվում է թանգութեան հարցը, որի հողի վրա հնարաւոր են շատ լուրջ խախտումներ, որ կարող են տեղի ունենալ մեր կեանքում։ Այդ գործում ներքին գործերի մինիստրութիւնը Մակլակովի օրով զգալի կերպով թուլացել էր, որովհետև մատակարարական գործը վերցված էր մինիստրութիւնից։

«Մեծ դեր է ներկայացնում զէմստվօների և քաղաքների գործունէութեան զարգացումը, որովհետև առանց դրանց մատակարարական գործի աշխատանքը չի կարող առաջ գնալ։ Այդ գործի իրականացումը բացառապէս կառավարական ուժերով՝ [illegible]ակար է և անիմաստ։ Գերմանական բռնութեան հարցը պէտք է դնել հաստատ հիմքի վրա։ Պայքարը պէտք է կրի լուրջ և սիստեմատիկական բնոյթ։ Ռուսաստանը օտար կապիտալների շահագործումից փրկելու համար, պէտք է աջակցել պրօֆեսիոնալ (արհեստակցական) կազմակերպութիւնների, առանձնապէս բանւորական և կօօպերատիվի զարգացմանն ու ծաղկմանը։ Այժմ ներքին գործերի մինիստրութեան գործունէութիւնը բանւորական հարցի վերաբերմամբ չի դիմելու ծայրայեղ միջոցների՝ ռեպրեսիաների և այլն։ Ուժեղ իշխանութիւնը չը պէտք է հանդէս գայ բացառապէս ռեպրեսիաներով։ Ցաճախ ընդհակառակը նա պէտք է արտայայտվի դրանից դուրս։ Ռեպրեսիաները մամուլի դէմ, որ ցոյց տրվեց մեծ չափով, անկասկած մնացական են։ Նախնական ցենզուրայի մասին երազելը նոյնպէս տարօրինակ է, որքան նախադումայական շրջանի կարգերին դառնալը»։

—

Ներքին գործերի նոր մինիստր Խվոստովը Պետրոգրադի լրագիրների թղթակիցների հետ խօսելիս ասաց. «Ես այն կարծիքին եմ, որ զիջումներն անհրաժեշտ են։ Ինչպէս հաստատակամ մարդ, ես զիջումներից չեմ վախենում։ Քաղաքականութիւնը կախված է ստամոքսից։ Առաջին հերթին հարկաւոր է մտածել ստամոքսի մասին. Նախ կերակրեցէք, յետոյ արդէն ունկնդրեցէք քաղաքական պահանջներին։ Մենք կանգնած ենք քաղցից առաջանալիք անկարգութիւնների վտանգի հանդէպ։ Ես համբերատար եմ լինելու բոլոր ժողովուրդների վերաբերմամբ, մասնաւորապէս դէպի հրէական հարցը. Ես միշտ եղել եմ ագրեսիվ քաղաքականութեան թշնամի և շարունակելու եմ իշխ. Շչերբատովի քաղաքականութիւնը. Ես ամենակարևորն եմ համարում պարտաւոր թանգութեան և գերմանական ազդեցութեան դէմ մաքառելը։ Առաջադէմ բլոկը իրան վնասեց, չը դնելով ծրագրի մէջ այդ հարցերը»։

—

Խվոստովին ներքին գործերի մինիստր նշանակելու առթիւ կարծիք է յայտնել Զամըսլովսկին. «Ես ողջունում եմ Խվոստովին մինիստր նշանակելը։ Բլոկի կողմնակից մնացած մինիստրների դրութիւնը այժմ լինելու է երկմիտ։ Ես հաւանական եմ գտնում նոր փոփոխութիւններ կաբինետի մէջ»։ Մարկով 2-րդը հեգնաբար ասել է. «Խվոստովը առաջին պատգամաւորն է, որ մինիստր է նշանակվում։ Դա նշանակում է, որ յանձին նրա մենք ունենք հասարակական գործիչ-մինիստր. կարող եմ շնորհաւորել բլոկին աջողութեան համար»։ Եֆրէմովը՝ «Խվոստովին նշանակելով մինիստր՝ իշխանութիւնը փորձում է պահել գոյութիւն ունեցող կարգը, և նա մատնված է անաջողութեան։ Շուտով հարկ կը լինի պաշտօնի կոչել հասարակական գործիչների, բայց այն ժամանակ գուցէ ուշ լինի»։ Րօդիչևը՝ «Խվոստովին մինիստր նշանակելը նոր մարտահրաւէր է»։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ «Մշակի» խմբագիր Հ. Առաքելեանի՝ Վեհ. Կաթողիկոսի անուանակոչութեան օրը խփած շնորհաւորական հեռագրին ի պատասխանի Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսը բարեհաճել է հեռագրել «Օրհնում եմ ամենքիդ։ Գէորգ Ե Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց»։

◆ Երէկ Թիֆլիս եկաւ և այսօր էջմիածին է մեկնում Մոսկվայի Հայկ. Կոմիտէի լիազօր պ. Գրիգոր Շերմազանեան։ Նա իր հետ տանում է Մոսկվայի Հայկ. Կոմիտէի 500 կապոց իրեղէն գաղթական-փախստականների համար։ Իրերի մէջ կան սպիտակեղէն, տաք զգեստներ, կարի մեքենաներ իրանց պարագաներով և այլն։ Պ. Գր. Շերմազանեան մնալու է էջմիածնում յիշեալ կոմիտէի պատսպարաններում աշխատելու։

◆ Զուբալովի ժառանգները գնել և քաղաքին են նուիրել Ժողովրդական Տան կից եղած Պերցովի տունը, որը գտնվում է Վելիկօկնեաժեսկայա փողոցի վրա։ Այս նոր տունը յարմարեցվելու է Ժողովրդական Տան գրադարանի համար։ Քաղ. դումայի հերթական նիստում այդ նուիրաբերութեան մասին զեկուցում կը լինի։

◆ Ինչպէս յայտնի է, քաղաքում շաքարի սաստիկ պակասութիւն է զգացվում։ Մի քանի խանութներում, ճիշդ է, շաքար կայ, բայց ձեռք բերելը չափազանց դժուար է. Մինչդեռ Թիֆլիսի կայարանում ահա քանի օր է 6 վագոն շաքար է կանգնած, որը ուղարկված է «Եղբ. Սէյլանեանների» հասցէով։

◆ Վաղվանից, հոկտ. 2-ից, Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի մէջ բացվում են միրգ չորացնելու դասընթացքներ։ Առայժմ գրվել են մօտ 20 հոգի։

◆ Սեպտ. 29-ին, վաղ առաւօտեան ժամը 5-ին, Կովկասի զինուորական շրջանի դատարանի դատավճռով կախեցին Խուրշուդ Օհանջանեանցին, Աղաջան Համբարձումեանին և Արտաւազդ Միրզաքեանին։

◆ Ինչպէս արդէն հաղորդվել է, լուսաւորութեան մինիստրութիւնը կարգադրել է, որ դպրոցներում սովորող աշակերտները կարող են ամեն տեսակ զգեստ հագնել (դպրոցական նշանազգեստից զատ), միայն պարտաւորված են կրելու դպրոցի յատուկ նշանով գլխարկ։ Ինչ ասել կուզէ, որ այս կարգադրութիւնը մի կատարեալ բարիք է ծնողների համար, մանաւանդ չքաւոր, այն էլ թանգութեան օրերին, երբ անխիղճ վաճառականները ապրանքին ոչ միայն կրկնակի գին են պահանջում, այլ եռակի և քառակի։

◆ Բագուի քաղաքագլուխ Բիչը դիմել է Ալ. Խատիսեանին, առաջարկելով Թիֆլիսում գումարել Կովկասի քաղաքային հասարակական գործիչների V համագումար, խորհրդակցելու Կովկասի բոլոր քաղաքներում արտադպրոցական կրթութիւն մտցնելու մասին։ Ալ. Խատիսեանը իր հերթին կարգադրել է, որ Կովկասի բոլոր քաղաքների քաղ. վարչութիւններին ուղարկվեն անկետային թերթիկներ, թէ ցանկալի է արդեօք V համաժողովի գումարումը, որտեղ կը քննվեն նաև համաճարակ հիւանդութիւնների, թանգութեան դէմ միջոցներ ձեռք առնելու և մթերքների ապահով տեղափոխութեան խնդիրները։

◆ Կովկ. Հայկ. Կենտ. Կոմիտէի և Կ. Հ. Բ. Ընկ. նախաձեռնութեամբ սեպտ. 25-ին և 26-ին կայացած հանգանակութիւնից ստացվել է 5350 ր.։

◆ Գիւղատնտես Բ. Բաղրամեանը, որ իր պաշտօնով ուղարկվել էր Երևանի նահանգը, այժմ վերադարձել է այնտեղից և պատմում է, թէ այս տարի խաղող չը լինելու պատճառն այն է, որ գարնան սկզբին ծառերը և տունկերը ծաղկած ժամանակ ցրտահար եղան, որի հետևանքով շատ տեղեր նոյն իսկ բերք չը կայ։ Խաղողի բերքը ստացվել է 30—60%, իսկ գինը բարձրացել է 100—200%։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հայոց Թատրոն

Իւժին-Սումբատովը, իբրև դրամատուրգ, չափազանց հետաքրքրական երևոյթ է ներկայացնում իրանից. բոլոր նրա հեղինակած պիէսները, առանց բացառութեան, իբրև գրական արտադրութիւններ՝ զուրկ են որևէ արժէքից։ Եւ ընդհակառակը՝ իբրև զուտ թատրոնական երկեր, այսինքն այնպիսի երկեր, որ յատկացված են բեմի վրա ներկայացվելու, իրանց պատուաւոր տեղը ունեն ռուս դրամատուրգիայի մէջ։ Այդ բանը բացատրվում նախ և առաջ նրանով, որ Իւժին-Սումբատովը դերասան է, այն էլ տաղանդաւոր, փորձված և հմուտ դերասան, ուստի և իր ձեռնարկած գրուածքներին նայում է նախ և առաջ դերասանի աչքով։ Դրա հետևանքը լինում է այն, որ նրա պիէսները զուրկ են լինում գրական գրուածքին յատուկ տարրերից և ներկայացնում են իրանցից, եթէ կարելի է այդպէս արտայայտվել, դերասանների համար յօրինված դերերի փունջեր։ Այս վերջին բանում նա արդէն մեծ վարպետ է, և դերասաններին մնում է միայն օգտագործել այն առատ և անսպառ նիւթը, որ պարունակում են իրանց մէջ այդ դերերը։ Իւժին-Սումբատովը գրականագէտ չէ, նա ինքը ասելու բան չունի, ուստի և առատօրէն օգտվում է ուրիշ հեղինակներից. Նրա իւրաքանչիւր պիէսի և տիպի համար միշտ կարելի է գտնել նախատիպեր։ Սակայն դա, ի հարկէ, չէ խանգարում նրան այդ՝ զանազան տեղերից վերցված՝ կտորներից ստեղծել վերին աստիճանի հետաքրքրական թատերական յօրինուածքներ։

«Դաւաճանութիւնը», որ սեպտ. 28-ին ներկայացվեց հայկական խմբից, բացառութիւն չէ կազմում Սումբատովի միւս պիէսների շարքից։ Նոյնիսկ պիէսի հիւսուածքը համարեա ամբողջովին վերցված է Իբսենի «Թրոլ Ինգերից», և մինչդեռ Իբսենի հանճարեղ դրաման կարող է տեղ-տեղ ձանձրալի լինել, Սումբատովի «Դաւաճանութիւնը» նայվում և լսվում է ծայրայեղ կերպով լարված ուշադրութեամբ և հետաքրքրութեամբ։

Հայ բեմի վրա «Դաւաճանութիւնը» սկզբից գտաւ շատ լաւ դերակատարներ։ Ո՞ւմ յայտնի չէ Սիրանոյշի անզուգական խաղը Զէյնաբ Թագուհու, կամ Աբելեանի հմուտ խաղը Օթար-բէգի դերերում։

Ուստի չը կրկնենք այն, ինչ հազար ու մի անգամ ասվել է այդ խաղի մասին։

Մենք փոքր ինչ կանգ կառնենք այսօր մեզ համար նոր դերակատարների վրա, պ. Մանուէլեանի (Սուլէյմանի դերում) և օր. Ժամէնի (Ռուզայայի դերում)։

Մանուէլեանը շատ ճիշդ է մօտենում Սուլէյմանի դերին։ Նրա դերակատարութեամբ Սուլէյմանը ներկայանում է մեզ իբրև մի բռնակալ, որ սակայն բացի բռնակալին յատուկ գծերից՝ միացնում է դրա հետ խելք և անվեհեր քաջութիւն։ Ճիշդ է, այս վերջին յատկութիւնը 20 տարվայ հանգստութիւնից յետոյ մեղմացել է Սուլէյմանի մէջ, սակայն Մանուէլեանի ներկայացրած Սուլէյմանին մենք հաւատում ենք, երբ նա պատմում է, թէ ինչպէս է նուաճել Սինդը, Ջեթալը և Գիւրջիստանը։ Միանգամայն իրաւացի է Մանուէլեանը, երբ ընդգծում է Սուլէյմանի փիլիսոփայական տրամադրութիւնը, որ արդիւնք է 20 տարվայ խաղաղ կեանքի։ Երբ Սուլէյմանը ասում է «չը կայ ժամանակ, կայ միայն յաւիտենականութիւն», կամ երբ Կարա-Իւսուֆի աղերսանքին պատասխանում է՝ «ծեր է քո իմաստութիւնը, Կարա-Իւսուֆ, իմ վեզի՛ր. մի՞թէ կեանքը արժէ աղերսանքի»,—մենք պարզ տեսնում ենք, որ դա բանալ և շաբլոն սենտենցիաներ չէ, վերցված արաբական որևէ փիլիսոփայից, այլ խորը և անխախտ համոզմունք, որ արդիւնք է 20 տարվայ երկար ու հոգեկան խորը ապրումներով լի, խորհրդածութիւններ։ Եւ այդ բանի շնորհիւ է, որ Մա-

—

թէ արդի Թիւրք կառավարութեան պարտութիւնը դիւրացնել։ Միայն թէ՝ մենք հայերս պիտի ցանկանայինք, որ հաշտութեան օրը՝ արդի Թիւրք կառավարութիւնը լոկ՝ իբր գերմանացւոց գործիք՝ յանցաւոր նկատելու և այդ հրէշութիւնները «գործադրող» Թիւրք ժողովուրդը անմեղ համարելու վտանգաւոր և անարդար ճամբուն մէջ չմտնէին դաշնակիցները։ Հայը զոհն է ոչ թէ «արդի Թիւրք կառավարութեան», այլ «Թիւրք ցեղին տիրապետութեան», սկիզբէն մինչև այսօր։

Թիւրք ցեղին ջնջումը չէ, որ կը փափաքինք. կռուի մէջ ենք այսօր, և մեր մարտիկները բնականօրէն պարտք ունին իրենց ցեղին գոյութիւնն իսկ պահպանելու համար՝ զայն փճացնել ուզող Թիւրք ու Քիւրդ հրոսները խորտակել փշրելու. բայց մենք այնքան վայրենի չենք, որ Թիւրք կամ Քիւրդ ցեղերուն բացարձակ փճացումը ցանկանք. մենք կուզենք նոյն իսկ, որ փոքրիկ Թիւրք պետութիւն մը մնայ, զսպուած, սանձուած, զուտ Թիւրք գաւառներուն մէջ կեդրոնացած, սուլթանով մը՝ որ խալիֆա ըլլալէ դադրի. կուզենք, որ Քիւրդիստանին ալ մէջ կարգի և քաղաքակրթութեան ռէժիմ մը հաստատուի, որպէս զի Քիւրդ ցեղը վերջապէս դուրս ելլէ իր դարաւոր վայրենի կեանքէն։ Բայց մենք ասոնց հետ և ասոնցմէ առաջ կուզենք, որ մեր ազգը ազատի Թիւրքերին տիրապետութենէն ու մեզի թոյլ տան մեր հայրենիքի մէջ՝ Ռուսիոյ և իր դաշնակիցներուն հովանաւորութեան տակ՝ մարդու պէս և հայու պէս ապրիլ։ Այս մեր ուզածը թող կատարեն, և յետոյ ինչ յաւութիւն կուզեն թող ընեն Թիւրքերին ալ, Քիւրդին ալ։ Ահա մեր պահանջը, այն պահանջը, զոր ըստ Լորդ Բրայսի ազնիւ բացատրութեան, այս նոր խժդժութիւններուն հետևանքով՝ աւելի ևս իրաւունքով հայ ազգը պիտի կրնայ ներկայացնել այսուհետև դաշնակից պետութիւններուն։

Այս հարցազրոյցի առթիւ «Դէյլի Նիւս» հրատարակած է հետևեալ գեղեցիկ յօդուածը, որ ամենէն ճիշդ ու սիրուն նօթը կուտայ, այն նօթը, զոր Լորդ Բրայսի յայտարարութիւնը և «Թ անի» խմբագրականը կը պարունակեն արդէն։

* * *

Հայաստանի ողբերգութիւնը

Հսկայ պատերազմին աշխարհասասան դղրդման մէջ, մենք շատ անկատար կերպով կը գնահատենք ողբերգութիւնը ազգի մը, որուն մարտիրոսութեանը մօտ նոյն իսկ Բէլժիքայի հոգեվարքը և Լեհաստանի աւերումը կը ստուերանան։ Հիմա միայն վաւերական մանրամասնութիւններ կը հասնին մեզի՝ կազմակերպեալ և սիստեմատիկ խժդժութեանց մասին, որոնցմով հինաւուրց ու տարաբաղդ հայ ազգին մնացորդները կը փշրուին։

Այսօր 1895-ի յիշատակները կը վերակենդանանան՝ նսեմանալու համար միայն։ Հայաստանի այդ մարդիկը, որ իրենց ընտանիքները՝ կարող պիտի ըլլային պաշտպանել, զատուած են Թիւրքիոյ համար երթալ կռուելու, և, տեղափոխման պատրուակի տակ, կիներ և երախաներ իրենց տուներէն դուրս կը հանուին, բանտ կը դրուին, կը կոտորուին, և Թիւրք անսանձելի լլկութեան ամենազազիր արհաւիրքներուն կենթարկուին։ Բնազդական սոսկումը, զոր այս դէպքերուն ծանօթութիւնը կազդէ, աւելի կը կը շեշտուի այն գիտակցութեամբ, թէ մենք ազգովին մասնակից ենք օսմանեան պետութեան գաւառներուն մէջ բարենորոգումներ ապահովելու պարտականութեան, և այս մտածումը կը զօրացնէ մեր որոշումը, թէ վերջնական հաշտութեան մէջ Հայաստանի ազատագրումը իր կեղեքչին ճիրաններէն՝ անվիճելի բան մը պէտք է ըլլայ։ Լաւ է սակայն, որ Բ. Դուռը, իր գերման ղեկիչներով և քիւրդ գործադրիչներով, հասկնայ այժմէն, թէ այսօր թափուած հայ արեան մասին հաշիւ պիտի պահանջուի, և այն օրն ալ ոչ շատ հեռու է, ոչ ալ անստոյգ։

Հիմակուհիմա հայերը դիւցազնական ճիգեր կընեն իրենց սեփական ազատագրումը իրականացնելու համար։ Վանայ մէջ անոնք Թիւրք զօրքերը ետ մղեցին և ամեն յարձակման դէմ քաղաքը իրենց ձեռքը պահեցին, մինչև որ ռուսական բանակը օգնութեան եկաւ։ Իրենց փրկութեան օրը գիրենք արժանի պիտի գտնէ ազատութեան զոր կը պահանջեն։

* * *

Յօդուածս վերջացնելու պահուս, կը ստանամ «Khaki» ամսաթերթին, որ այս պատերազմին վերաբերեալ նիւթերու միայն յատկացուած է, օգոստոսի թիւը, որ կը պարունակէ հայոց մասին ընդարձակ յօդուած մը հանրածանօթ և բազմարդիւն հայասէր օրիորդ Էմիլի Րօպինսընի կողմէն գրուած։ Ազնիւ և անձնուէր անգլուհին, որ հայ փախստականներուն և հայ կամաւորներուն օգնելու համար ամիսներէ ի վեր հանգանակութիւն բացած է՝ ուրիշ անգլիացի անձնաւորութեանց հետ, և ատոր համար անօրինակ ջանասիրութեամբ կաշխատի, այս յօդուածին մէջ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ հայոց անցեալին ու ներկային վրայ, ցոյց կուտայ կռուի բաժինը, զոր հայ ազգը ստանձնած է ներկայ պատերազմին մէջ, կը թուէ հայ կամաւորներու քաջագործութիւնները և կը պարզէ նաև Հայաստանի անզէն ժողովրդին նահատակումը, և կաւարտէ հայ ազգին համար հիացական յարգանքի, սրտագին կարեկցութեան և սրտապնդիչ յուսադրութեան խօսքերով։ Յօդուածը զարդարուած է բազմաթիւ նկարներով, որոնց մէջ մասնաւորապէս ուշագրաւ են Զէյթունի վերաբերեալ լուսանկարները։

Ա. Չօպանեան

Պ ա ր ի զ

Նաւէլեանի Սուլէյմանը մեծ է նոյնիսկ իր անկման մէջ։

Միայն մի նկատողութիւն կարող ենք անել պ. Մանուէլեանին։ Վերջին գործողութեան մէջ նա տալիս է իր խօսքերին աւելորդ և անհասկանալի էքսպրեսիա։

Անչափ ուրախացրեց մեզ օր. Ժամէնը, և մենք նորից կրկնում ենք այն, ինչ մի անգամ ևս ասել ենք օրիորդի մասին. նա անպայման ունի ուշագրաւ բեմական ձիրք և ապագայում իր տեղը կը գրաւէ մեր բեմի վրա։ Օր. Ժամէնը օժտված է բեմական ուժեղ տեմպերամենտով, ճկուն է և պլաստիկ, գեղեցիկ, բայց դժբաղդաբար չը մշակված ձայնի տէր։ Մի խօսքով՝ օրիորդը ունի այն ամենը, ինչ կարող է գրաւական լինել լաւ դերասանուհի լինելու։ Հարկաւոր է միայն աշխատանք, աշխատանք և աշխատանք։

Ներկայացումը ընդհանուր առմամբ լաւ տպաւորութիւն է անում։ Այդ տպաւորութիւնը աւելի լաւ կը լինէր, եթէ պ. պ. Բերոյեան, Միրզոյեան և Ազեան աւելի աշխատէին իրանց դերերի վրա։ Լ. Ք.

—

Օպէրա

«Եւգենիյ Օնէգինից» յետոյ մենք եղանք Արքունական թատրոնում «Տրաւիատայի» ներկայացմանը։ Երկու անգամ էլ թատրոնը ծայրէ ի ծայր լի էր և առ հասարակ ներկայ օպէրային ներկայացումներին Թիֆլիսի երաժշտասէր հասարակութիւնը յաճախում է սիրայօժար նոյն իսկ այս տագնապալի օրերում։

Պատճառը անշուշտ Նւլախովի կազմած խմբի համբաւն է, որի մէջ այս տարի մտել են մեզ բոլորովին անծանօթ արտիստ-արտիստուհիներ։ Եւ պէտք է արդարացի լինել. այս խումբը իր ուժերով ու գործի կազմակերպութեամբ թողնում է միանգամայն նպաստաւոր տպաւորութիւն։

Մենք չենք խօսի տ. Ստարօստինայի կամ պ. Վրօնսկիի մասին (առաջինը «Տրաւիատայի» մէջ—Վիօլէտա, իսկ երկրորդը «Եւգենիյ Օնէգինի» մէջ—Օնէգին), որոնք քաջ յայտնի են Արքունական թատրոն յաճախողներին իբրև շնորհալի ստաստարներ Մէլպօմէնի տաճարում։ Առանձնապէս մեր ուշադրութիւնը գրաւեց տ. Սպիտկօ, որ «Եւգենիյ Օնէգինի» մէջ Օլգայի դերում ցոյց տուեց իրան անպայման շնորհալի դերասանուհի թէ խաղի ու թէ ձայնական կողմերից։ Ցատակ, առողջ ու մշակված ձայնը տիկնոջ անբռնազբօսիկ խաղի հետ գրաւական են, որ հասարակութիւնը կը վերաբերի դէպի նա համակրութեամբ։ Նոր է նոյնպէս Զիգրանին, որ «Տրաւիատայի» մէջ վերցրել էր Ալֆրէդի պատասխանատու դերը։ Նախ նկատենք, որ նա իբրև լէնսկի թոյլ է։ Ալֆրէդի դերը համեմատաբար աջողված է։ Զիգրանին ունի լիրիքական տենօրի աչող նոտաներ միայն միջին մասում, մինչդեռ վերին նոտաները նրանում հնչում են թոյլ, սեղմ ու մինչև իսկ ֆալշ, և շատ անգամ նա ստիպված է լինում փոխել պիանիսիմօյի։ Մասնաւորապէս Ալֆրէդի դերը նա կարողանում է ամբողջացնել խաղի տեսակէտից, թէև տեղ-տեղ նրա երգը ևս գործեց ցանկալի տպաւորութիւն։ Թւում է, Զիգրանի խաղի մէջ կայ մի տեսակ արհեստական ազնւութիւն, բայց գուցէ այդ առաջանում է նրանից, որ նա առաջին անգամն է Թիֆլիսի հասարակութեան առաջ բեմ ելնում։ Ցամենայն դէպս Զիգրանին իր նկատելի ձիրքերով արօշ տեղ է գրաւում Թիֆլիսի օպերային գերդաստանի մէջ։ Հասարակութիւնը հետաքրքվում է նրա առաջադիմութեամբ։

Ձենք կարող չը մատնանշել Ժէրմօնի դերը վերին աստիճանի աչող կատարող Պօլաեճվի վրա, որի ուժեղ ձայնը և խաղը գեղեցիկ ազդեցութիւն են թողնում բոլորի վրա։ Նրա Ժէրմօնը օրինակելի ու ամբողջական դուրս եկաւ։

«Տրաւիատան» միշտ էլ երաժշտասէր հասարակութեան սիրելի օպէրաներիցն է, բայց նա աւելի գրաւիչ է ներկայ անսամբլի ներկայացումով, որին քիչ չէ նպաստում տաղանդաւոր ռեժիսսեօր Գօվօրօվը, որ առաջին երկու գործողութիւնը նոր բեմայարդարութեամբ պատկերացրեց, և դիրիժեօր Գրանէլլի, որ սկզբից մինչև վերջ համաչափ տարաւ օրկէստրը։

Բոլոր դերակատարները դարձան ծափերի առարկայ։

Տիկին Ստարօստինան ստացաւ ծաղկեփունջ։ Ռեցէնզէնտ

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—9½—2 ժ. ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծախկահատ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի քթի հիւանդութ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երեխ. հիւանդ. և չաբաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-Բ.ԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—160

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ծախվում են

1) «ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՏՆԻ ՑԱՒԵՐԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ» նկարներով, բազմաթիւ խորհուրդներով և բէցեպտներով։ Անհրաժեշտ գիրք և պարզ ու հասկանալի գրված ամեն մի չափահասի համար. բազմաթիւ նախազգուշութեան կանոններ տրիպէրով և այլ ցաւերով չը վարակվելու համար։ Գրքի մէջ կայ նաև սուր և խրօնիքական տրիպէրի և բժշկութեան մասին, բէցեպտներով։ Գինը 50 կոպ.։

2) «ՓՈՐՁԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌՋԵՒ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», ամեն տեսակ պատահական փորձանքներ, հիւանդութիւններ, թունաւորութիւններ և նրանց շուտափոյթ օգնելը։ Բազմաթիւ տնային դեղեր և խորհուրդներ։ Շատ պարզ ու հասկանալի լեզուով։ Ամեն մարդու անհրաժեշտ գիրք գրպանի համար, և ամեն մարդ կարող է մեծ օգնութիւն հասցնել թէ իրան և թէ ուրիշներին։ Գինը 30 կոպ.։

3) «ԾԻԾԱՂԻ ՏԿԱՐ» ամենալաւ և ծիծաղաշարժ անէկդօտների ու սրախօսութիւնների ժողովածու։ Ծիծաղաշարժ տկճորի պատկերը գրքի երեսին։ Գինը 20 կ.։

Այս երեք գրքերը միասին պահանջողներին

ՁՐԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ԵՄ ԻԲՐ ՆՈՒԷՐ

երկու հետևեալ գրքերը. 1) «Կնիկարմատի շալվարը» ծիծաղաշարժ վօդեվիլ չափահասների համար (գինն է 20 կ.), 2) «Րաֆֆի» պատկերով (գ. 10 կ.)։

Գրքերի գինը և ճանապարհի ծախս 20 կոպ. առաջուց ուղարկել անպայման պէրէվօդով։ (Մարկաներ չը ընել նամակներում, հակառակ դէպքում պատասխանատու չեմ ոչ մի կերպ)։ Հասցէս՝ Тифлисъ. Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаяцу.

174. 0—54

ПРИ ГОНОРРЕѢ

въ острой и хронической формѣ, а также ея послѣдствіяхъ съ громаднымъ успѣхомъ примѣняется испытанный въ теченіе долгихъ лѣтъ препаратъ

„АРМАТИНЪ“ А. Я. АКУЛІАНЦА

для внутренняго употребленія. „Арматинъ“ совершенно безвреденъ для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи „Арматина“ не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ. „Арматинъ“ А. Я. Акуліанца вызвалъ на рынкѣ разнаго рода грубыхъ и вредныхъ для организма поддѣлокъ, а потому просятъ г.г. покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать „Арматинъ“ только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка. Цѣна 1 кор. 1 р. 75 к. Продажа въ аптекахъ по рец. вр. Аптекамъ, аптек. складамъ, лечебницамъ и пр. лечебн. учрежд.—скидка на главн. складѣ А. Я. АКУЛІАНЦА. Москва, Уланскій п. 21.

(Կ. Կ.)

ՄԻ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻ

ցանկանում է պաշտօնավարել հայ դպրոցներում՝ գիւղում կամ քաղաքում։ Դիմել՝ Նուխի՝ օր. Ջանիբէկեանին։

690. 2—2

Առեւտրի եւ Արդիւնաբեր. Մինիստրութեան հսկողութեան ներքոյ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐ

Տ. Մ. ՓԻԼՕՑԵԱՆԻ

ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

(Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., № 24, տէլ. № 9—76.)

Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից։ Ծրագիրներն ու կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար՝ կուրսերի դիւանատնից։

(Կ. Ե. Հ.) 480. 0—31

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԼԷՕ

ՎԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մի դրուագ Հայաստանի պատմութիւնից։

2 քարտէզ, 22 նկար։

Գինը 1 ռուբլի 25 կոպէկ։

Դիմել «Գուտենբերգ» գրավաճառանոցին, Թիֆլիս։ 696. 3—1

Ս.-Պետրոգրադի Պետական Կոնսերվատորիայի Գեղարուեստական Խորհրդի

ԴՐՈՒԱՏՄԱՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Հայ դպրոցների III և IV բաժանմունքների

ԵՐԳ-ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

Առաջարկում ենք մեր

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԸ

Ա. մաս՝ դիատոնիզմ. Գինը 35 կոպէկ։

Դիմել բոլոր հայ գրավաճառներին։

Պահեստը Ա. Մանուկեանի մօտ. հասցէն՝ Գայիանեան դպրոց։

ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Կ. Հ.) 620. 8—7

ԹԱՒՐԻԶԻ ԱՐԱՄԵԱՆ եւ Ս. ԱՆՆԱՅԵԱՆ

երկսեռ դպրոցների համար հարկաւոր են.

1. **Մի ճեմարանական** բարձր դասարանների հայոց լեզուի և կրօնի դասերի համար։ Կարող են լինել և փորձառու ուսուցչուհիներ՝ ընթացաւարտ Գայիանեանից կամ Ցոփ-Մանեանից։ Դասերի թիւը շաբթէն 24, ռոճիկ՝ 600 ր.։ Ճեմարանականը կը ստանայ ճանապարհածախս 30 ր.։
2. **Մի ուսուցիչ** հայոց լեզուի, հայրենագիտութեան, հայոց պատմութեան և աշխարհագրութեան դասերի համար, 24 դասով, ռոճիկ 600 ր., մէջը հաշուելով և ճանապարհածախսը։
3. Մի փորձառու և հայրէնի տիրապետող **վարժուհի** ռուսաց լեզուի համար 24 դասով և 600 ռուբլի ռոճիկով։
4. **Մի վարժուհի** բնական գիտութիւնների և թւաբանութեան համար, 24 դասով և 600 ր. ռոճիկով։
5. **Մի ուսուցիչ** երաժշտութեան 18—22 դասով, ռոճիկ 600 ռուբլի։
6. **Մի վարժուհի** բաժանմունքների հայոց լեզուի և թւաբանութեան համար, 24 դասով և 600 ր. ռոճիկով։
7. **Մի վարժուհի** ձեռագործի համար, որ վարելու է նաև օրիորդաց մասում վերակացուհու պաշտօն, 18—22 դասով, 550 ր. ռոճիկով։

Պաշտօնավարել ցանկացողները, ամենաուշը մինչև հոկտեմբերի 12-ը, պէտք է դիմեն նոյն դպրոցների տեսուչ Ալ. Տէր-Վարդանեանին երեկոյեան ժամը 6—7-ը։ Հասցէն՝ Николаевская ул. № 25., кв. 3.

695. 4—1

Երեւանի թեմական դպրանոցի բարձր դասարանների ռուսաց լեզուի (19 դաս), ռուսաց պատմութեան (4 դ.), և Ռուս. աշխարհագրութեան (2 դ.) համար հրաւիրվում է բարձրագոյն կրթութեամբ ուսուցիչ։ Մասնագէտներին՝ դասագին 65-ական, ոչ-մասնագէտներին 60-ական ր.։ Գրաւորների համար 5-ական ռուբլի։ Դիմել հեռագրով։

688. 2—2 Հոգաբարձութիւն

БИЧЪ ЧЕЛОВѢЧЕСТВА ПОБѢЖДЕНЪ.

На леченіе хроническаго триппера нужно потерять только 50 минутъ и Вы избавитесь разъ навсегда отъ этого недуга который Васъ мучилъ несколько лѣтъ, подтачивалъ Ваше здоровье, разрушалъ Вашъ организмъ и укорачивалъ Вашу жизнь.

ДАРОВОЙ РЕЦЕПТЪ.

Нужно взять только 2 двойныхъ флакона „рапидъ“ и коробку пилюль разрѣшен. медиц. совѣтомъ за № 1295 и ежедневно теряя на леченіе только двѣ минуты въ теченіе трехъ недѣль будете совершенно здоровы. Въ теченіе пяти лѣтъ изобрѣтенный мною средство „рапидъ“ излечило десятки тысячъ больныхъ и успѣло заслужить громкую извѣстность по всѣй россіи и даже заграницей.

Кромѣ того, преимущество моего предложенія заключается въ томъ, что Вы матеріально не рискуете, такъ какъ, если не излечитесь, то по полученіи отъ Васъ анализа мочи, указывающ., что болѣзнь не излечена, я немедленно возвращу Вамъ деньги, затраченныя на покупку моего лекарства.

Такая увѣренность въ благопріятномъ дѣйствіи моего препарата „рапидъ“ основана на четырехлѣтнемъ съ нимъ опытѣ. За это время тысячи больныхъ пользовались „рапидомъ“ и результатомъ пользованія во всѣхъ случаяхъ было полное излеченіе, на что у меня имѣются доказательства въ видѣ очень многочисленныхъ благодарностей-писемъ. Такіе результаты говорятъ сами за себя и даютъ мнѣ полное право смѣло заявить что случаевъ неизлеченія препаратомъ „рапидъ“ нѣтъ, и каждый больной, употребившій два двойныхъ флакона препарата „рапидъ“ безусловно излечивается, какъ бы болѣзнь долго ни продолжалась.

Обращаю вниманіе больныхъ на то обстоятельство, что моя увѣренность въ средствѣ „рапидъ“ и мое обѣщаніе не голословны, въ подтвержденіе чего каждому, выписавшему отъ меня 2 двойныхъ флакона препарата „рапидъ“, я вмѣстѣ съ лекарствомъ высылаю обязательство о возвратѣ денегъ въ случаѣ неизлеченія.

Цѣна за два двойныхъ флакона (полный курсъ леченія) и коробка пилюль 9 руб. Наложен. плат. и съ пересылкой 10 р. Нал. платеж. высылается только по полученіи 3 руб. задатка.

Заказы и требованія адресовать исключительно въ Кавказское отдѣленіе Московской Лабораторіи, М. Деламуре, Тифлисъ Эриванск. пл. Пушкинская 3 стр. 6 М. верхный этажъ.

(Կ.) 609. 50—4

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԻՆԺԵՆԵՐ

Տ. Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Բագու, Կրասնովօդսկայա փ. տ. Աւան-Իւզբաշեանցի։ Հեռախօս № № 23-49, 23-50.

Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի և Պարսկաստանի համար իսկապէս ԴԻԶԵԼ շարժիչներ (մօտօրներ) յայտնի ԿՕԼՕՄԵՆՍԿԻ ընկ. մեքենայագործարանից։

Հօրիզօնական անգլիական շարժիչներ, (մօտօրներ) «ԿՐՕՍՍԼԷՅ» ընկերութեան մեքենայագործարանից «Դիւրացրած Դիզել» սիստեմի, որ գործ է ածվում նաւթի բոլոր տեսակներով. նաւթի ծախսն է մի ժամում ամեն մի ուժին ½ ֆունտ կամ 200 գրամմ։

Գազային շարժիչներ, որոնք բանում են թէ բնական և թէ գեներատորային գազով։

Ջրհան և ջրմուղ մեքենաներ (նասօսներ)։

Ջրի շարժիչներ (տուրբինաներ)։

Սառոյց պատրաստող մեքենաներ «Ֆէնիկս» ընկ. գործարանից։

Ամեն տեսակ էլեքտրական մեքենաներ և պիտոյքներ յայտնի «Դինամօ» ընկ. գործարանից։

Երկրագործական մեքենաներ՝ լօկօմօբիլներ, ցորեն մաքրող մեքենաներ, տրակտօրներ և այլն՝ յայտնի ամենայն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկեր. գործարանից։

Մեծ ճանապարհի վրա աշխատելու համար ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐ նոյն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից։

Վերոյիշեալ տեխնիքական գրասենեակը իր վրա է վերցնում զանազան գործարաններ սարքել և գործի գցել իր միջոցներով՝ ինժեներներով և վարպետներով։

Դիմել՝ Баку, Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ.

Արտասահմանից՝ Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur.

(Հ.Կ.) 551. 150—135

Լոյս են տեսել և վաճառվում են

ՍԱԼ-ՄԱՆԻ

ՀԱՅԱԶԳԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

Պատկերազարդ հետևեալ գրքերը.

1-ին.	Գեներալ-ադիւտանտ ԿՈՄՍ Մ. ԼՈՌԻՍ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ	40 կ.
2-րդ.	Դաղստանի և Կարսի հերոս գեներալ-ադիւտանտ Յ. ԼԱԶԱՐԵԱՆ	30 կ.
3-րդ.	Բայազէտի հերոս գեներալ-լէյտենանտ ԱՐՇ. ՏԷՐ-ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ	35 կ.

Երեք գրքերը միասին՝ ճանապարհածախսով և վերադիր վճարով արժէ 1 ր. 35 կ.։

Դիմել հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Бебутовская ул. № 6. Екатеринѣ Айруни.

(Ե.Հ.) 699. 10—8

Առեւտրի եւ Արդիւնաբեր. Մինիստրութեան իրաւասութեան ներքոյ գտնվող

Հաշւապահական Կուրսեր Դ. Կ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ

Թիֆլիս, Նիկոլայէվսկայա փող., № 36,

Նոյն տեղը ՊԱՆՍԻՕՆ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ

Ընդունվում են աշակերտներ լրիւ պանսիօնով, դասերի պատրաստութեամբ և առանց։ Խնդիրների ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 3—7-ը։

(Ե. Հ. Հ. Կ.) 541. 50—27

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.